

Znaczenie zielonych zamówień publicznych na przykładzie inwestycji budowlanych i transportu

Dorota Burchart-Korol¹

STRESZCZENIE:

W artykule przedstawiono znaczenie zielonych zamówień publicznych zgodnie z nowymi wytycznymi Unii Europejskiej dla inwestycji budowlanych i transportu drogowego jako obszarów priorytetowych. Zwrócono uwagę na nowe wymagania zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi aspektów prawnych zielonych zamówień publicznych oraz przedstawiono kryteria środowiskowe w cyklu życia budynków oraz pojazdów dla zielonych zamówień publicznych. Wskazano również na główne inicjatywy, które należy podejmować w obszarach budownictwa i transportu w kierunku spełnienia kryteriów zielonych zamówień publicznych.

SŁOWA KLUCZOWE:

zielone zamówienia publiczne; inwestycje budowlane; transport drogowy

1. Wprowadzenie

W ostatnich latach w wielu sektorach gospodarki są podejmowane działania w kierunku ochrony środowiska. Dzięki zmianom w prawie Unii Europejskiej, co również wpływa na modyfikacje w prawie polskim, przedsiębiorstwa zwracają coraz większą uwagę na ograniczanie wpływu na środowisko. Jednym z ważnych elementów prawa, który ma wpływ na ochronę środowiska, jest prawo zamówień publicznych. Zielone zamówienia publiczne GPP (Green Public Procurement) stanowią proces, w ramach którego instytucje publiczne starają się uzyskać towary, usługi i roboty budowlane, których oddziaływanie na środowisko w trakcie ich cyklu życia jest mniejsze w porównaniu do towarów, usług i robót budowlanych o identycznym przeznaczeniu, jakie zostałyby zamówione w innym przypadku [1, 2]. Ze względu na szybko postępujące negatywne zmiany w środowisku związane z zagrożeniami, jak emisje gazów cieplarnianych, wpływ na zdrowie ludzkie oraz inne szkody dla środowiska, coraz większy nacisk kładzie się w gospodarce na stosowanie instrumentów przewidzianych w ustawie Prawo zamówień publicznych, które mogą przyczynić się do ograniczenia tego wpływu. Uwzględnienie kwestii środowiskowych w zamówieniach wpisuje się w realizację głównych celów związanych z aspektami środowiskowymi Unii Europejskiej, jak: racjonalne gospodarowanie zasobami, poprawa stanu wód, powietrza i gleby oraz realizacja założeń gospodarki o obiegu zamkniętym CE (Circular Economy). W ramach wspólnych prac Urzędu Zamówień Publicznych (UZP) oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dotychczas opracowano narzędzia wspierające instytucje i podmioty zamawiające w stosowaniu zielonych zamówień publicznych. Budownictwo oraz transport zostały uznane przez UZP jako obszary priorytetowe, dla których należy podejmować inicjatywy w pierwszej kolejności [1].

¹ Politechnika Śląska, Wydział Transportu i Inżynierii Lotniczej, ul. Krasińskiego 8, 40-019 Katowice, e-mail: dorota.burchart-korol@polsl.pl, orcid id: 0000-0002-2452-5050

W niniejszej pracy przedstawiono znaczenie zielonych zamówień publicznych na przykładzie inwestycji budowlanych oraz transportu drogowego.

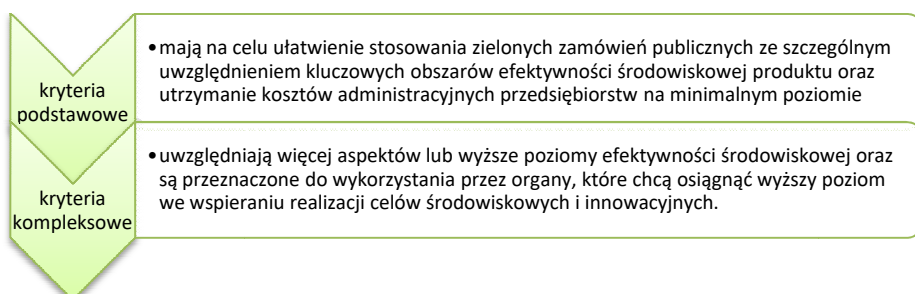
2. Prawne uwarunkowania zielonych zamówień publicznych

Głównymi aktami prawnymi mającymi za zadanie regulację prawa w obszarze ochrony środowiska są Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. przedstawiająca procedury udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych [3] oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi [4]. Dyrektywy unijne określają zasady, które powinny być spełnione przez zamawiających oraz wykonawców w celu realizacji zielonych zamówień publicznych. Należą do nich: otwarcie procesu udzielania zamówień publicznych na konkurencję, zasada „zazieleniania” specyfikacji technicznych oraz wymóg sporządzania zamówień mający zapewnić wszystkim wykonawcom odpowiednią wiedzę na temat tego, jakie aspekty związane z ochroną środowiska będą wymagane przez zamawiających w danym zamówieniu.

Zamówienia publiczne w świetle prawa polskiego reguluje ustawa Prawo zamówień publicznych (PZP) [5], która daje instytucjom zlecającym możliwość uwzględnienia środowiskowych aspektów zamówień w szczególności w zakresie opisu przedmiotu zamówienia, warunków udziału w postępowaniu oraz kryteriów oceny ofert. Opis przedmiotu zamówienia może zawierać specyfikacje techniczne zawarte w kryteriach środowiskowych opracowanych przez określone instytucje w Komisji Europejskiej zarówno w zakresie dotyczącym specyfikacji technicznych, jak i warunków realizacji zamówienia. Regulacje ustawy PZP dają możliwość podmiotom publicznym do określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań związanych z realizacją zamówienia z uwzględnieniem „zielonych zamówień”. W ustawie PZP w wyniku nowelizacji dużo większy nacisk położono na zastosowanie pozacenowych, w tym środowiskowych, kryteriów oceny ofert. W celu promowania wykorzystania analizy kosztów cyklu życia produktu w budownictwie wydane zostało Rozporządzenie Ministra Inwestycji i Rozwoju w sprawie metody kalkulacji kosztów cyklu życia LCC (Life Cycle Costing) budynków [6].

3. Kryteria zielonych zamówień publicznych dla budownictwa i transportu

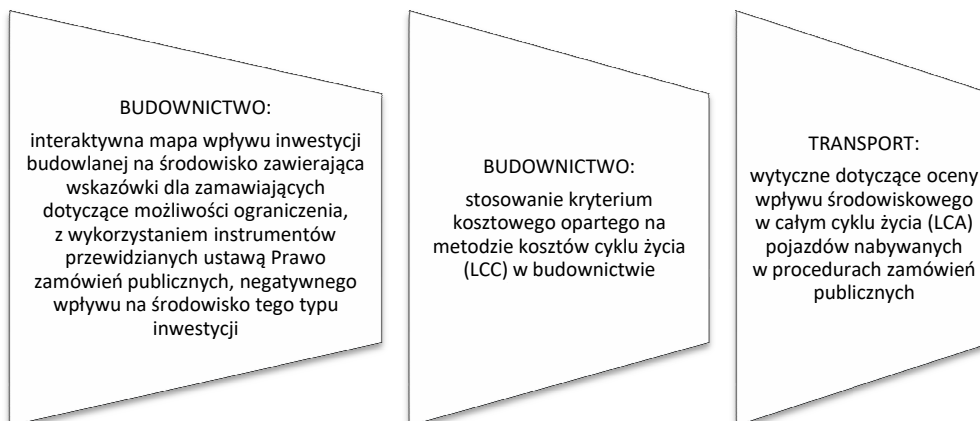
Komisja Europejska podjęła działania zmierzające do opracowania wspólnych kryteriów dotyczących zielonych zamówień publicznych możliwych do stosowania w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kryteria zostały opracowane dla tych grup produktowych, które uznano za najbardziej odpowiednie do wdrożenia GPP zarówno ze względu na wartość zamówień, jak i wpływ na środowisko. Kryteria są rezultatem wspólnych prac Komisji Europejskiej, przedstawicieli przemysłu, społeczeństwa oraz państw członkowskich. Prawo wspólnotowe w ramach polityki środowiskowej wprowadziło kryteria środowiskowe dla zielonych zamówień publicznych GPP (Green Public Procurements) [7]. Wyróżnia się dwa rodzaje kryteriów (rys. 1).

Rys. 1. Rodzaje kryteriów dla zielonych zamówień publicznych [7]

Kryteria GPP obejmują między innymi takie grupy produktów, jak: budynki biurowe, transport drogowy, drogi - projektowanie, budowa i utrzymanie, oświetlenie drogowe i sygnalizacja drogowa, energia elektryczna, farby, lakiery i oznakowanie drogowe, infrastruktura wodno-ściekowa, meble, urządzenia do przetwarzania obrazu oraz komputery i monitory.

Budownictwo i transport publiczny zaliczono do istotnych sektorów dla zielonych zamówień publicznych. Sektory te uznano jako ważne ze względu na ich wpływ na środowisko, znaczenie budżetowe, potencjalny wpływ na rynek oraz dostępność bardziej ekologicznych rozwiązań alternatywnych [1]. Główne inicjatywy, które należy podejmować w obszarach budownictwa i transportu w kierunku spełnienia kryteriów zielonych zamówień publicznych, przedstawiono na rysunku 2.

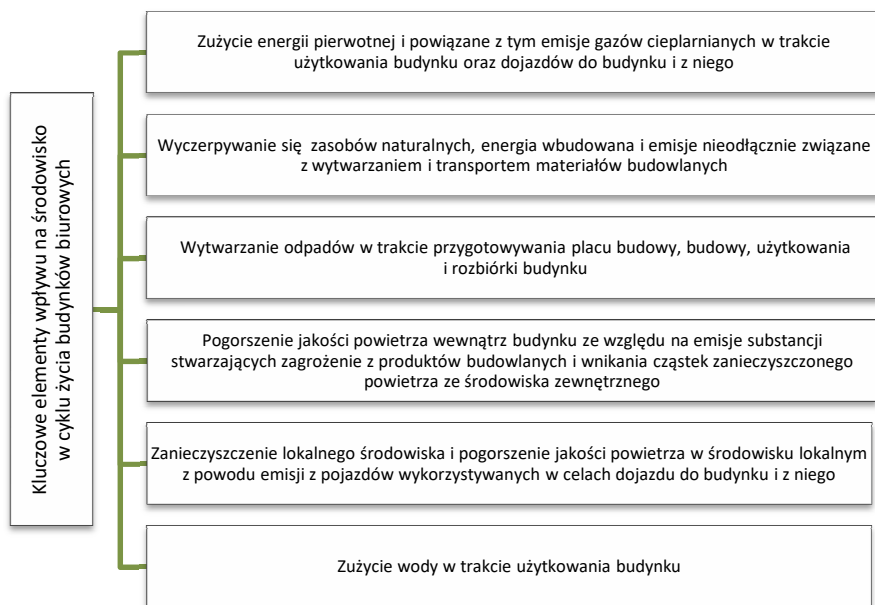

Rys. 2. Inicjatywy GPP w obszarach budownictwa i transportu [1]

3.1. Kryteria środowiskowe GPP dla inwestycji budowlanych

Działania w sektorze budownictwa zmierzają w kierunku budownictwa zrównoważonego. Główne problemy środowiskowe tego sektora dotyczą użytkowania budynków, a zwłaszcza zużycia energii zarówno elektrycznej, jak i ciepłej. Do istotnych czynników, które należy brać pod uwagę, należą materiały wykorzystane w budowie, jakość powietrza wewnątrz budynku, zużycie wody, zużycie materiałów i surowców, użytkowanie gruntów, a także wytwarzanie odpadów w trakcie robót budowlanych. Analiza cyklu życia budynku jest bardzo złożona, gdyż składa się z wielu elementów tworzących system [8]. Unijne kryteria zielonych zamówień publicznych dotyczące projektowania i budowy budynków biurowych oraz zarządzania nimi [8] zostały opracowane w celu ułatwienia organom publicznym zakupu produktów, usług i robót mających ograniczony wpływ na środowisko. Stosowanie kryteriów GPP jest dobrowolne.

Kryteria zielonych zamówień publicznych dotyczą procedury udzielania zamówień na budynki biurowe, w tym ich projektowania, przygotowania placu budowy, budowy, obsługi i bieżącego zarządzania. Grupa produktów budynki biurowe obejmuje budynki, w których prowadzona jest głównie działalność administracyjna, biurowa i urzędowa. Kryteria GPP nie obejmują parkingów, które znajdują się poza obrębem fizycznej powierzchni zajmowanej przez budynek lub poza terenem wokół budynku. Zakres kryteriów obejmuje zalecenia, które mają zastosowanie zarówno do renowacji budynków, jak i budowy nowych budynków. Główne elementy wpływu na środowisko cyklu życia budynków uwzględnione w zielonych zamówieniach publicznych przedstawiono na rysunku 3.

Rys. 3. Kluczowe elementy wpływu na środowisko w cyklu życia budynków

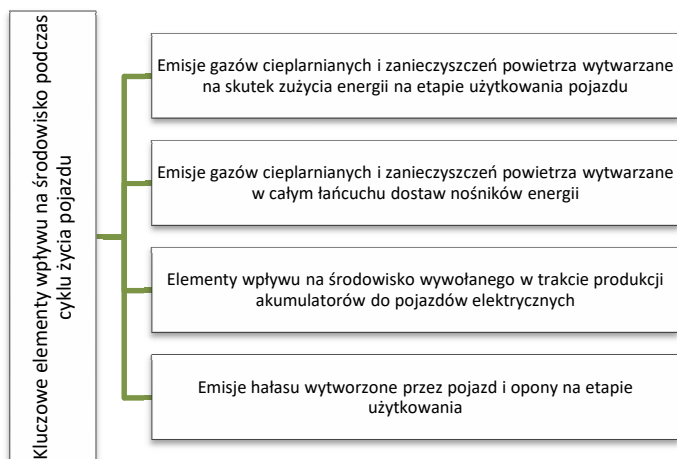
Celem analizy w zakresie zielonych zamówień publicznych najczęściej jest ocena wpływu budynku oraz problemów środowiskowych związanych z poszczególnymi elementami. W tym celu można wykorzystywać różne narzędzia i metody służące do oceny wpływu na środowisko inwestycji budowlanych w zamówieniach publicznych. Przykładem takich narzędzi i metod są: ocena cyklu życia LCA (Life Cycle Assessment), deklaracje środowiskowe EDP (Environmental Product Declaration), a także systemy oceny wielokryterialnej budynków pod względem ich oddziaływania na środowisko LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) oraz BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method) [9-12].

3.2. Kryteria środowiskowe GPP dla transportu

Sektor transportu odpowiada za około 25% emisji gazów cieplarnianych w Unii Europejskiej, przy czym większość tych emisji generuje sektor transportu drogowego. Mimo wielu podjętych dotychczas działań transport drogowy nadal stanowi poważny problem środowiskowy w wielu częściach Europy. Znane są sposoby na ograniczenie wpływu na środowisko, szczególnie emisji gazów cieplarnianych, np. przez korzystanie z pojazdów elektrycznych oraz zastosowanie paliw alternatywnych [13].

Zgodnie z nowymi kryteriami zielonych zamówień publicznych w sektorze transportu, zakres grupy produktów „transport drogowy” obejmuje kategorie pojazdów i usług, jak: zakup, leasing lub wynajem samochodów osobowych oraz lekkich pojazdów użytkowych, usługi w zakresie mobilności, zakup lub leasing autobusów, usługi autobusowe, samochody ciężarowe do zbierania odpadów, usługi zbierania odpadów oraz usługi pocztowe, kurierskie i usługi w zakresie przeprowadzek [14]. Główne elementy wpływu na środowisko spowodowanego przez transport drogowy podczas cyklu życia produktu zostały przedstawione na rysunku 4.

Dla transportu publicznego została opracowana szczegółowa metodyka w zakresie zielonych zamówień publicznych [14].

Rys. 4. Kluczowe elementy wpływu na środowisko w cyklu życia pojazdu [14]

4. Podsumowanie

Zielone zamówienia w prawie zamówień publicznych stanowią coraz istotniejsze narzędzia do ograniczania wpływu na środowisko, dotyczy to zarówno inwestycji budowlanych, jak i transportu oraz innych działalności.

Przed wieloma sektorami gospodarki, w tym przed budownictwem, jak również transportem jest wiele wyzwań związanych z rozwojem zielonych zamówień publicznych. Należy położyć jeszcze większy nacisk na poszerzenie wiedzy w zakresie istoty aspektów środowiskowych dla zamawiających instrumenty w zamówieniach publicznych. Dlatego tak ważne są nowe, innowacyjne działania, które mają na celu zwiększenie zaangażowania organizacji w działania ograniczające negatywny wpływ na środowisko. W celu realizacji tych działań istotne jest zacieśnienie współpracy Urzędu Zamówień Publicznych oraz instytucji sektora budownictwa i transportu oraz zwiększenie popularyzacji zielonych zamówień publicznych.

Literatura

- [1] <https://www.uzp.gov.pl> (05.09.2019).
- [2] Podręcznik dotyczący zielonych zamówień publicznych, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2016.
- [3] Dyrektywa 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. koordynująca procedury udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, Dz.U. UE L 134 z 30.4.2004.
- [4] Dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi, Dz.U. UE L 134 z 30.4.2004.
- [5] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 października 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy - Prawo zamówień publicznych, Dz.U. z 2018 r. poz. 1986.
- [6] Rozporządzenie Ministra Inwestycji i Rozwoju z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie metody kalkulacji kosztów cyklu życia budynków oraz sposobu przedstawiania informacji o tych kosztach.
- [7] <https://ec.europa.eu> (02.09.2019).
- [8] Commission Staff Working Document EU GPP Criteria for Office Building Design, Construction and Management, Brussels, 20.5.2016 SWD(2016) 180 final.
- [9] Ganassali S., Lavagna M., Campioli A., Saporetti S., Green Public Procurement and Construction Sector: EPD and LCA Based Benchmarks of the Whole-Building. In: Benetto E., Gericke K., Guiton M. (eds), Designing Sustainable Technologies, Products and Policies, Springer, Cham 2018, 503-513, DOI: 10.1007/978-3-319-66981-6_56.

- [10] Mattoni B., Guattari C., Evangelisti L., Bisegna F., Gori P., Asdrubali F., Critical review and methodological approach to evaluate the differences among international green building rating tools, *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 2018, 82, 950-960.
- [11] Asdrubali F., Baldinelli G., Bianchi F., Sambuco S., A comparison between environmental sustainability rating systems LEED and ITACA for residential buildings, *Building and Environment* 2015, 86, 98-108.
- [12] Plebankiewicz E., Juszczyk M., Kozik R., Trends, costs, and benefits of green certification of office buildings: A Polish perspective, *Institute of Construction Sustainability* 2019, 11, 2359.
- [13] Burchart-Korol D., Jursova S., Folega P., Korol J., Pustejovska P., Blaut A., Environmental life cycle assessment of electric vehicles in Poland and the Czech Republic, *Journal of Cleaner Production* 2018, 202, 476-487.
- [14] Commission Staff Working Document EU green public procurement criteria for road transport, Brussels, 8.1.2019 SWD(2019) 2 final.

The importance of green public procurement on the example of construction investments and transport

ABSTRACT:

The article presents the importance of green public procurement in accordance with the European Union new guidelines for construction investments and road transport as priority areas. Attention was drawn to new requirements in line with the European Commission guidelines on the legal aspects of green public procurement and environmental criteria in the life cycle of buildings and vehicles for green public procurement were presented. The main initiatives that should be taken in the areas of construction and transport to meet the criteria of green public procurement were also indicated.

KEYWORDS:

green public procurement; construction investments; road transport